

Want Gods goedheid zal uw druk,
Eens veranderen in geluk,
Hoop op God als 't oog naar boven,
Ik zal God, mijn God nog loven."

D. v. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Toekomst-verwachtingen.

Wellicht is dit opschrift iets te sterk. Immers, wanneer wij van verwachtingen spreken, veronderstellen wij, dat er eenige duidelijke aanwijzingen zijn, die gegronde hoop geven op vervulling van onze begeerten en strevingen, en deze niet naar het rijk der droomen verwijzen.

Zulke verwachtingen mogen ook worden gekoesterd in verband met het werk der zending.

Toch bedoelen wij met ons opschrift meer de verschijnselen, die zich op algemeen godsdienstig en cultureel gebied voordoen, en de vraag bij ons doen opkomen: wat staat ons in de naaste toekomst te wachten?

Dan gaat het dus maar niet over den eigenlijken zendingsarbeid. Wij zien het geheele breede gebied van het Christendom onder de oogen, en onderzoeken de betrekking, waarin het Christendom staat tot andere godsdiensten, en gaan na, hoe het Christendom zich houden zal en zich houden moet tegenover de cultuur-stroomingen van onzen tijd.

De wereld der geesten is in beroering. Terecht merkt prof. Richter op in een artikel, door hem geplaatst in een groot Duitsch dagblad en door hem eveneens opgenomen in het Aprilnummer van het „Neue Allg. Miss. Zeitschrift", dat de toekomstige wereldworsteling niet beslist zal worden door geweer en kanon, luchtschip en dreadnought, en ook niet door vergiftige gassen, maar dat de geestelijke wapenen zullen moeten worden gehanteerd.

In de algemeene, wereldomvattende worsteling der geesten neemt de zending een uiterst belangrijke plaats in. Zij staat vooraan in den strijd. Zij bijt wellicht de spits af, en werkt mee aan den eindelijkten uitslag.

Toch is de strijd niet tot den zendingsarbeid beperkt. En de vraag komt op, of de zending, onder beding van Gods almachtige genade, in staat zal blijken aan het Christendom te midden van de Heidensche en Mohammedaansche volken de victorie te brengen.

Het zal goed zijn eens te hooren naar prof. Richter, die in genoemd artikel dezen strijd belicht. Als weinigen toch is hij met de wereld-zending op de hoogte. Tevens overziet hij de wereld-problemen onzer dagen, ook uit godsdienstig en cultureel oogpunt.

Hij is van oordeel, dat, als niet alle teekenen bedriegen, wij weer een tijd tegemoet gaan van vermenging van godsdiensten en van culturen, dus van een syncretisme op groote schaal.

In de eerste eeuwen onzer jaartelling is zulke een vermenging ook gezien.

Toen vloeiden de culturen van Egypte, Griekenland en Rome, Assyrië en Babylonië, Klein-Azië en Syrië, Perzië en Media ineen, en schiepen een syncretisme van geweldigen omvang en gigantische afmetingen. Toentertijd ondernam de eene Oostersche religie na de andere een veroverings-tocht naar het Westen: de Egyptische Serapis, de Cappadocische Kybele, de Syrische Adonis, de Joodsche Jahwe, het jeugdige Christendom, de Perzische Mithras, het Manicheïsme uit Mesopotamië.

„Het behoort tot de meest interessante problemen van de geschiedenis der godsdiensten, hoe deze verschillende culturen en godsdiensten in dien tijd eeuwenlang met elkander geworsteld hebben, of ook elkander wederkeerig hebben beïnvloed en bevrucht.

Tenslotte is het Christendom zegvierend uit deze vermenging te voorschijn gekomen. Vanaf de ure, dat keizer Constantijn de Groote het tot staats-religie van het Romeinsche rijk verklaarde, overwon het zonder buitengewone bezwaren alle oude en nieuwe tegenstanders en mededingers."

En nu gaan wij weer een dergelijke cultuur- en godsdienstvermenging tegemoet.

Zie, hoe de Islam allerwege een sterke propaganda drijft, en waarlijk met verbluffende resultaten.

Het Hindoeïsme sluit zich niet meer in Indië op, maar zendt zijn boden uit naar Europa en Amerika.

De Westerlingen, die in Azië, Afrika en Australië hun woonplaats en arbeidsveld vonden, staan temidden van op hen aanstormende vreemde en vreemdsoortige culturen en religies.

Met het oog op hetgeen de geschiedenis der eerste eeuwen ons leert, is het ook van de grootste beteekenis na te gaan, hoe zich het Christendom nu handhaaft in dezen veelzijdigen en bontgekleurden wedstrijd. Zal het, evenals vroeger, ook nu weer triumfeerend te voorschijn treden? Zal het den wassenden stroom kunnen weerstand bieden? Zal het zich zuiver en onvermengd tegenover al die godsdiensten en cultuurbewegingen kunnen handhaven?

Het is niet genoeg, dat het Christendom over-

wint. Maar het komt er ook op aan, hoe het overwinnen zal.

Is er geen gevaar, geen groot gevaar, voor vermenging? Is er geen gevaar, dat het Christendom, iets of zelfs veel, in zich zal opnemen van die godsdiensten en culturen, welke het heeft bestreden en van wie het principiëel verschild?

In de eerste eeuwen heeft de keizer Constantijn den doorslag gegeven. Maar die doorslag heeft niet enkel winst gegeven. De geschiedenis is daar, om het te leeren. En zoo geven ook allerlei overheidsbemoeiingen op zendingsterrein wel een grooten voorsprong aan het Christendom, maar toch niet altijd den geestelijken triomf, welke moet worden afgeden van God. Zuiver geestelijk zal de strijd moeten worden gevoerd, anders zal de eindelijkte, laatste worsteling, misschien wel een overwinning, maar dan een schijnoverwinning geven.

Anderzijds, denken wij het ons in, dat de zending en daarmee het Christendom het onderspit delft! Dat Islam en Hindoeïsme zich niet alleen weten te handhaven, maar zelfs de overhand krijgen! Welk een onberekenbare schade zou daarmee aan het Koninkrijk Gods zijn toegebracht; en ook, welk een ramp zou dit zijn voor de beschaving en cultuur van de tegenwoordige Christenlanden.

Hierbij komt nog een ander vraagstuk, waarop prof. Richter ook wijst, hoewel het niet zoo nauw met den zendingsarbeid samenhangt.

Hij toch herinnert aan de tragedie, waarmee de cultuurgeschiedenis van den ouden tijd eindigde. In het Romeinsche wereldrijk, dat politiek één was en met krachtige hand werd saamgehouden, was op den bodem van het Christendom een eenheids-cultuur tot stand gekomen. Maar daarnaast, ja daartegenover, stond het machtige rijk der Parthen en verteerde in een doelloozen strijd van 500 jaren tegen het Romeinsche rijk zijn beste krachten. In de plaats der Parthen komt dan de Islam; zegvierend treedt het tegen het Romeinsche rijk op, scheurt het vaneen, werpt de helft der Christelijke kerk ter aarde, en legt zijn koude, harde hand op het brongebied en stamland der West-Europeische cultuur.

Zal iets dergelijks weer gebeuren? Zal de tegenwoordige cultuur een tussenperiode blijken te zijn, waarvan later als een schoon verleden moet worden gedroomd?

Wie de verschrikkelijke verscherping der rassen- tegenstellingen gadeslaat, en tevens het geweldige opwaken van het nationaliteitsbesef vanaf Japan tot Egypte toe, moet met groote zorg vervuld zijn.

Wel mag het gebed van de belijdende gemeente des Heeren vernemigvuldigen voor de zending, die in dezen allergeeweldigsten strijd vooraan staat. Gelukkig, dat wij het gelooven mogen, dat de opgestane Heiland het boek met zeven zegelen mocht nemen uit de hand desgenen, die op den troon zat, en Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde.

J. D. W.

PERSCHOUW.

De kwestie-Assen en de Vrije Universiteit (art. 2 Statuten en het rapport daarover).

Ons overziet van de persuitingen betreffende het verschenen rapport inzake artikel II der Statuten gaf ook plaats aan een artikel van prof. Grosbeide, wiens meening dus aan onze lezers bekend kan zijn. In de „Geref. Kb. v. Amsterdam-Zuid" blijkt de heer Ebling de opinie van prof. Grosbeide niet te deelen. We lezen:

Nu zijn we het met den schrijver eens, dat daartoe, tot 't zekeren van de professorale onderteekening der aan Dr. Geelkerken voorgedragene verklaring geen reden bestaat. Ook wij zien niet in, dat de professoren moeten onderteekenen dezelfde verklaring van 2 of 3 alinea's, die in Maart 1926 de predikant van Amsterdam-Zuid vóór zich kreeg. Natuurlijk niet! Ons dunkt, daárover zal onder ons volk wel niet veel verschil zijn!

Maar, het betoog van het „Noord-Hollandsch Kerkblad" gaat, dunkt ons, veel verder!

Het richt zich, gelooven wij, ook tegen een officieel uitdrukkelijk accepteren (door de V.U.) van den strikt-confessionneelen inhoud der Assensche beslissing. Het richt zich tegen elke officiële uitspraak van de Vereeniging en (of) van de professoren aangaande den grondslag der Vereeniging, in betrekking tot het gebleken verschil van meening; wel te verstaan, een binnen den kring der V. U. gebleken verschil van meening omtrent iets, dat, volgens allen, behoort tot den statutair vastgestelden grondslag: nl. het gezag van Gods Woord.

Conclusie is daarna:

Maar hier zit nu juist de knoop. Wat velen of sommigen in die conclusie zien (meer of minder duidelijk); wat velen of sommigen uit die 2de conclusie... concludeeren (met meer of minder vage bewoordingen), dat moet, zoo is onze overtuiging, vast komen te staan. Dan weten we, wat we er aan hebben!

En het vastleggen nu van die door velen gezene kern der 2de conclusie, als behoorende tot het in de statuten bedoelde gezag van Gods Woord, dat moet gebeuren!

Het is niet voldoende, thans heeltemaal niet voldoende, dat A. of B. of C. beweren of concludeeren: De V. U. staat op het te Assen gehandhaafde confessio-

neele standpunt; neen, maar de V. U. zelf moet ronduit verklaren, zóó, dat we 't allemaal precies weten: dat zóó gehandhaafde beginsel behoort tot mijn grondslag.

In aansluiting daaraan merkt „Friesch Kbl." op (ds v. d. Meulen):

Tusschen de lieden die dr. Geelkerken volgen en die het met Assen eens zijn, ligt de Schrift. Des te meer valt het te betreuren, dat het Universiteitsrapport, inzake de interpretatie van art. 2 der statuten, zoo vaag en zwevend is.

We zijn het dan ook geheel eens met de Kerkbode van Amsterdam-Zuid, die de vrees uitspreekt, dat het niet rekenen met de uitspraak van Assen, of het feit van Assen te verbergen onder omschrijvingen, zooals dit geschiedt in het rapport der commissie, voor de V. U. gevaarlijk is, levensgevaarlijk.

Ook „Leeuwarder Kb." kan verstaan, dat er critiek op het rapport geoeft wordt, maar is het met die critiek niet altijd eens. Het bezwaar kan aldus worden geformuleerd, zegt het blad:

En wat komt nu aan het einde dit rapport verklaren? Dat juist met het oog op de tweede conclusie, dus de uitspraak over de gedraglijn tegenover het gezag der Heilige Schrift en de gebondenheid van het onderwijs daaraan „in verband met de statutaire bepalingen niet als uitspraak MET RECHTSGEVOLG gegeven kan worden door uwe colleges, dan als beslissing naar aanleiding van een concreet geval, dat aan uw oordeel zou worden onderworpen". Maar wat moet dit alles dan toch beduiden? Dat hier wel mooie verklaringen worden gegeven, maar zij in de werkelijkheid toch niets beduiden? Dat, wat met de eene hand wordt gegeven, met de andere weer wordt teruggenomen?

Dat we hier met een kluitje in het riet worden gestuurd? En de bedoelde docenten toch maar rustig hun gang kunnen gaan en denken: zij kunnen ons toch niets doen. Blaffende hondjes blijven niet?

Het blad had gaarne een wat duidelijker uitspraak gezien: een omstandiger verklaring van de bedoeling van het rapport, juist op dit punt. Maar overigens:

De Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag heeft statuten en reglementen, die, zoo lang ze niet veranderd zijn, in den kring der Hoogeschool moeten gehandhaafd worden. Ook berust de positie van de Hoogleraren aan de V. U. op een wederzijdsche overeenkomst, welke in verband met statuten en reglementen ook den Hoogleraren rechten geeft. Met zulke rechten kan maar niet willekeurig worden omgesprongen. Dit zou toch ook niemand onder ons willen en zou, wanneer het er op aankwam, ook door den burgerlijken rechter worden verhinderd. Of daar nu werkelijk eenige actie welke zou kunnen leiden tot ontslag, tegen de bedoelde Hoogleraren moet en kan worden op touw gezet, beoordeelen wij niet, omdat we voor zulk een oordeel de gegevens missen. Alles, dat van de zijde van de bestuurders der School daarvoor publiek werd medegedeeld, bedoelde tot hiertoe altijd nog „GERUST TE STELEN".

Men vergeet niet, gelijk ook vaak in eigen kring is te zien, dat bij de heftige beroering van een kerkelijken strijd dikwijls worden meegevoerd, van wie we dan onwillekeurig denken of zeggen: maar hoe komt die daar nu, die behoort nu heeltemal in dien kring niet thuis. En bij de tegenwoordige beroeringen in onze Kerken was daarvoor te meer gevaar, omdat het hierbij van den aanvang af allesbehalve duidelijk was, waarom het eigenlijk ging en agenzie van allerlei persoonlijke eigenaardigheden en verhoudingen, die 'n ongunstigen invloed oefenden, ook meer dan één kwestie er bij door elkander liepen. Nu pas komt er langzamerhand eenige teekening, vooral door het geschrift van Dr. Aalders.

De hoop mag dan ook uitgesproken, dat zulke uitingen velen, die reeds dreigden mee te gaan, of die meeningen tot nadenken brengen. Het kan toch van Hoogleraren aan onze Vrije Universiteit niet worden gedacht, dat zij van Kuyper en Bavinck af zich nu willen gaan oriënteren naar OUDE ETHISCHE en RECHTSMODERNEN en de ontwikkeling hunner wetenschap willen gaan zoeken in de LUTHERSCHE lijn. Dit zou toch in lijnrecht tegenspraak met hun eigen wetenschappelijk verleden zijn, en een breken zelf met onze Hoogeschool.

Conclusie is dus: bij dit blad:

* Met een uitspraak die gegeven werd over het Schrift-gezag kunnen uit den aard der zaak niet, gelijk sommigen schijnen te willen, maar zoozonder meer fungeerende Hoogleraren ter zijde worden gesteld. Dan moet er eerst een klacht zijn ingediend en bepaalde afwijkingen zijn aangewezen, enz. en dit dan alles in overeenstemming met bepalingen welke daarover in statuten en reglementen zijn te vinden.

En zijn nu door deze slotclausule de mooie woorden van de conclusie van het rapport weer tot een doode letter geworden?

We zouden zeggen: ALLES BEHALVE.

Allerserst weten nu de Hoogleraren zelf hoe men in den kring der Vrije Universiteit, ook in den kring van Directeuren en Curatoren, over deze dingen denkt. Zijn de Hoogleraren van een ander gevoelen, dan zouden zij als eerlijke menschen niet in den kring van onze Hoogeschool kunnen blijven en dit zouden zij ook zeker niet doen, daarvoor zijn zij genoeg bekend. En voorts: vereenigen de colleges van Directeuren en Curatoren zich met de conclusies van het rapport, dan weten we, hoe deze colleges er nu ZELF OVER DENKEN, en wat de leidende beginselen zijn welke zij ZELF bij 't bestuur van en de zorg voor onze Hoogeschool, ook bij 't toezicht op het onderwijs der Hoogleraren in toepassing zullen brengen.

„Wij weten nu, hoe curatoren etc. er over denken", als het rapport aangenomen wordt.

Ja, zeker.

Maar als wij de hoogleeraren, die het lidmaatschap van de Geelkerken groep gezocht hebben, op hun woord gelooven, dan weten wij ook, hoe zij erover denken. Ik hoorde dezer dagen nog het bevestigingsformulier van de dienaar des Woords lezen. Dat hebben die hoogleeraren ook gehoord toen de Geelkerken met geboden, waarin zij deelden, op grond van een saamhoorigheid, waaraan zij biddende deelnamen, ds Buskes bevestigde. En tenslotte al de dominees en onderlingen van de groep. Laat dit ééne ding reeds geschied zijn onder besef van verantwoordelijkheid voor God (wij beginnen toch ieder ernstig te nemen) en met erkenning dat de groep-Geelkerken verklaart, geen leervrijheid te willen en geen roomsche gemeenschap te willen zijn (waarin de dominees en het consistorie zoo maar wal doet, terwijl de leden geen deel eraan nemen), wel, dan staat het als een paal boven water, dat die hoogleeraren het hardop verzekeren: wij vinden Assen een gruwel, een overbodigheid, of iets anders, maar in elk geval: wij zijn het niet eens met de tweede conclusie van het rapport der commissie of meenen, dat ze zich verdraagt met de opinie en de leer van dr J. G. Geelkerken. En als zij dan verder gaan, dan zeggen ze tot ons: wilt gij wel zoo vriendelijk zijn, als 't u belieft, niet te veronderstellen, dat wij menschen zijn, die ons onderwijs losmaken van onze belijdenis? Want inderdaad, dat mogen wij niet gelooven. Als iemand zegt: de ééne hoogleeraar kan wel maanden lang college geven over een of anderen griekschen schrijver en dan nagaan, op welke plaats hij vertoefd heeft in dat en dat jaar, en de ander kan op andere wijze wel doceeren over kwesties, die met zijn belijdenis, in de kerk, niets te maken hebben, dan antwoorden wij: zeker, dat kan ook best. Maar als het daarop uitloopen moest, dat men aan de V. U. onderwijs gaf, dat los stond van de geloofsbelijdenis der hoogleeraren (rakende o.m. de H. Schrift), dan kunnen we hetzelfde standpunt ook wel toepassen bij het lager onderwijs: neutrale leervakken, en een christelijken bijbouw.

dan kunnen wij ook wel voor altijd dichtklappen alle oraties en boeken, die dr A. Kuyper en na hem veel anderen hebben geschreven over het wetenschappelijk onderzoek, nog wel opkomende uit de palingenesis;

dan hebben we het wetenschappelijk werk laten opgaan in fragmentarische wijsheden-verzamelingen, maar geen gereformeerde wetenschap gezocht, uit één heilig geloofs-bezil opgebouwd, en daaraan uitwerking gevend;

dan hebben we de V. U. verloochend, zooals ze ons geschetst en door ons bedoe'd is.

Neen, neen, men moet geen hoogleeraar beleedigen, door te onderstellen, dat hij zijn onderwijs geven kan, los van zijn geloofsovertuiging. Het is geen kerkelijke nuance, maar een dogmatisch VERSCHIL, waarover de strijd loopt.

En, al konden ze onbesproken laten, wat hun dogmatisch standpunt is, we hebben geen V. U. gesticht, om beginselwesties onbesproken te laten, maar om ze heel opzettelijk wél te bespreken. We hebben niet genoeg gezorgd en gerapporteerd en psalmverzen gezongen, als we kunnen zeggen: de studenten zullen er niets van merken, wat de een of andere professor zonal denkt over Assen. Wij willen de mogelijkheid althans vastgehouden zien van principieel-positief werk. Om iets te noemen: een positieve studie als die over „Het Woord Gods en het woord der menschen“, ze wordt gezocht omdat ze positief is. En om ze te wachten uit den kring der V. U. moet er tusschen haar docenten en de gereformeerde belijders een positieve eenheid zijn.

Dit zijn zoo enkele dingen, die leven onder het gereformeerde volk. En zoolang het tegendeel niet blijkt, zullen we blijven gelooven, dat het dien kant uit gaat. Tot zoolang zullen wij offeren. Tot zoolang zullen wij veel geduld hebben, zelfs als een hoogleeraar — want daar komt het op neer — zegt: kom, ga met mij en doe als ik, en breek op commando van „Woord en Geest“ niet alleen de gereformeerde kerken af, maar breek ook af den dwazen hoogmoed, die blijkt in de tweede conclusie van het rapport der V. U.-commissie. Ik zeg: tot zoolang zullen we veel gelooven, en veel verdragen, en niet al te luid het geduld van het geref. volk prijzen, dat zich zelfs in deze dagen maar weer prachtig houdt met zijn offers, om dat geduld in de eene schaal te leggen tegenover de andere, waarin de houding van enkele docenten tegenover dat volk ligt.

Zoolang het tegendeel niet blijkt, houden we moed.

En gunnen tijd.

Maar er móet dan ook wat blijken, meenen velen. En hun gebed moet voor anderen evenveel waard zijn, als voor die anderen, laat ons zeggen, het samenbidden, liturgisch, als g. f. studeerde kerk, met de dominees, die preeken, dat de commissie inzake de V. U. onzin beweert; en die dienovereenkomstig ook bidden.

Want van alle bidders zij het ja, ja, en het neen, neen.

We kunnen ons dan ook vinden in dr H. Kaajans woord in „Utr. Kb.“:

We hopen, dat door al de zoogenaamde juridische bezwaren, die nu plotseling in verband met de handhaving van den grondslag van onze Vrije Universiteit worden opgeworpen, niet vroeg of laat ongestraft een verkeerde plooi in de opvatting van onze Gereformeerde beginselen kan gelegd worden, geheel in strijd met de feitelijke bedoeling van de oprichters onzer Universiteit.

En we blijven het wenschelijk en voor den bloei onzer Vrije Universiteit ten zeerste profijtelijk achten, dat niet alleen heeren directeuren en curatoren, maar ook heeren professoren conclusie 2 der commissie aanvaarden, opdat op deze wijze de bestaande onrust kan worden weggenomen.

Over het bekende artikel van ds J. C. Aalders.

Het artikel, waarin ds J. C. Aalders rondt, zegt, wat de verschillende richtingen zijn, waarin de aanhangers der groep-Geelkerken her en derwaarts getrokken worden, ontmoet nog steeds de belangstelling der pers.

Ds Meijnen schrijft in „Dordische Kerkbode“:

Ook naar Luther moeten wij terug. Het zij zoo. Maar Calvijn heeft dan toch, met al z'n waardeering voor Luther, in de beginselen met Luther gebroken.

Wie nu „in het gereformeerd gareel niet wil loopen“, zouds ds v. d. Brink en Dr Geelkerken schrijft, die is vrij om daar uit te treden.

Wie andere lijnen ziet, dan die van Calvijn en zijn volgelingen, die volge zijn weg. Maar hij beschuldige niet de kerken, die hij heeft verlaten, omdat die kerken trouw bleven aan haar beginsel.

Neen, de richting, die ds Aalders uit wil is de onze niet, en schijnt mij toe ook niet die te zijn van ds v. d. Brink.

En wij kunnen de stemming begrijpen, waarin hij zijn „met Assen verlegen“ heeft geschreven.

Ds P. v. Dijk in „Zeeuwch Kerkblad“:

Ds Aalders spreekt telkens van oriënteeren. Maar wanneer dit nog de oude betekenis mag blijven hebben, van richting nemen, en de koers laten bepalen, dan voel ik in zijn zich willen oriënteeren naar den persoon en niet naar de leer van Calvijn een zoo sterk individualistisch beginsel, dat zeker Calvijn de eerste zou zijn met te zeggen: Niet alzo! Want bij Calvijn ging de leer, het dogma, het „stelsel“, d.w.z. de eenheid van de groote Godsgedachten voor en boven alles.

De meest innige vroomheid van een mensch biedt geen waarborg, dat de woorden van zulk een mensch nu ook waarlijk de zuivere leer zijn.

En:

Is hernieuwde oriënteering, niet naar het stelsel maar naar den persoon van Calvijn, voortschrijding of teruggang? Wie heeft dan aan het Gereformeerde volk in en buiten Nederland grooter winst gebracht: de Synode van Assen, die in het geding de waarde van de belijdenschriften niet heeft gemeten naar den afstand tusschen de zestiende en de twintigste eeuw, of ds Aalders, die dit in strijd met wat Calvijn tegen Frans I uitsprak wel doet?

En tenslotte:

Je hebt op drakke straten altoos de meeste botingen bij menschen die hun wagen naar rechts duwen maar tegelijk onophoudelijk naar links kijken. Dit lijkt me ook de fout en het gevaar bij hen die onder leiding van ds A. naar Rechtsmodernen, Ethischen, Barth en Luther vriendelijk lonken en toch Gereformeerd willen heeten. Zelfs Gereformeerd in hersteld verband.

In „Goudsche Kerkbode“ handelt ds D. P. Kalkman over het geval Aldus:

Een Gereformeerde pleegt de vraag zich te stellen telkens weer: „Wat zegt God in Zijn Woord?“ ds Aalders wil nu dieper gaan en vragen: „Wat is het beginsel, de oorsprong van dat Woord?“ Vindt de Gereformeerde in de H. Schrift een regel voor geloof en leven, ds Aalders wil daar niet van hooren, hij gaat terug tot den oorsprong. Hij wil wel doordringen tot de oorsprongen van de Schrift, maar van de werking der Schrift voorgegloof en leven wil hij niet weten. Een Gereformeerde leest zijn belijdenis en zegt: „Dat is mijn geloof. Ik ben het er mede eens. Ik voeg mij bij degenen, die hetzelfde belijden.“ Daartoe is die belijdenis ook opgesteld, n.m. grondslag te zijn, formulier van eenigheid des geloofs. Nu zegt ds Aalders: „De belijdenis moet geen grondslag voor u zijn. Gij moet achter en onder die belijdenis terug gaan.“ Wij behoeven dus van ds Aalders geen belijdenis te verwachten, die instemming vraagt of zoekt, want dan wordt het weer een grondslag. Komt hij ooit tot het formuleeren van een eigen belijdenis, dan zal hij er vrede mede moeten nemen, dat niemand er mede instemt. Maar wat vindt ds Aalders nu achter die belijdenis? De „krachtlijn van geestelijke energie“. Nu is zijn bede, dat God Zelf hem in die krachtlijn plaatse. Als ds Aalders die gezochte geestelijke energie eens ontvingt, als hij de oorsprong van de Schrift eens gevonden heeft, wat zal hij er dan mede doen? Het eind van dezen weg kan niet anders dan grenzeloze wilkeur zijn.

Daarom kunnen wij niet instemmen met ds Aalders. Daarom is zijn biddende uitroep voor onze ooren stuitend, al vindt ds Aalders het noodig dit publiek te doen. Wij proeven hier waarlijk geen oolmoedige en afhankelijk geest. ds Aalders maakt zelf een krachtlijn en gaat er zelf in staan. Dat is vermetel maar niet vruchtbaar. Vrachtbare vermetelheden deze zullen volgens ds Aalders ons den weg voor de toekomst moeten wijzen. Nu is vermetelheid nauw verwant aan onverstandigheid, roekeloosheid, dristigheid. Het is de verbinding van moed en onverstand.

De conclusie luidt:

Met hoeveel pathos hij ook schrijve, wij houden

ons overtuigd, dat deze weg op hittere teleurstelling moet uitloopen. Neen niet als een held, niet als een baanbreker, kunnen wij ds Aalders beschouwen. Wie oproept tot onvoorzichtigheid en vermetelheid kunnen wij niet volgen. Wie het Woord Gods van God wil los maken, zal zelf van God los raken. Wie gemeenschap met God zoekt, kan niet anders dan Zijn Woord liefhebben en voor Zijn Woord buigen. Hoe profetisch ds Aalders zich ook tracht uit te drukken, het Woord Gods heeft hij losgelaten en daarom geldt van hem: „Deze profetie profeteert valscheit.“

In „Geref. Kb. Amsterdam-Zuid“ schrijft de heer v. K.:

dat zijn onomwonden afscheid aan de Gereformeerde richting, gelijk zij zich onder Kuyper en Bavinck ontwikkeld heeft, in de eigen groep niet ieders instemming zou vinden, kon aanstands worden bevroed.

U weet hebben ze groepen, toen ze het stuk onder de oogen kregen, daar zullen we in de pers der „Asserkerken“ wat van beleven. En inderdaad hebben onze kerkelijke organen aan het artikel van ds Aalders dan ook alle aandacht en eer gegeven.

In verband met het namenlijstje van erkende leermeesters der groep-Geelkerken (Kuyper en Bavinck minder, en vooris Gunning, Rossingh, Barth, Luther) constateert de schrijver, dat

velen ook wel gevoeld hebben, dat het door ds Aalders gegeven namenlijstje nog niet volledig is. Hoedemaker bijv. hoorde er zeker nog wel bij. Die zal ook later nog wel komen.

Tenslotte:

De vage klanken, die vroeger wel tot ons doordrongen, herkennen we weer in de melodie, die thans klaarder en fischer wordt aangeheven. We twijfelen er niet aan, of ds Aalders heeft in zijn artikel geheel eigen werk geleefd, maar indien het hem door den leider der nieuwe kerkelijke beweging gedictieerd ware geworden, zou het in de hoofd- en zelfs in vele bijzonderheden niet anders hebben geluid.

In het land ziet men dat natuurlijk zoo niet. Men is min of meer verbaasd, dat nauwelijks twee jaar na Assen aan het Calvinisme, zouds het in onze kerken tot herleving en nieuwe ontwikkeling is gekomen („misvormd“ is geworden, zeggen natuurlijk ds Aalders en de zijnen), de bons wordt gegeven; en dat Kuyper en Bavinck zoo maar van architecten tot steenridders worden gedegradeerd. Het is van „het land“ te begrijpen, dat het zoo denkt. Maar in twee jaar tijds maakt een nieuwe richting zich uit het oude geestesverband niet zóóter los, dat zij alle draden op enkele na losrukt. Als men het artikel van ds Aalders dateeren wil, moet men niet spreken van anno Assen, maar de tijdrekening rond 10 jaar daarvoor laten beginnen. Niet twee, maar 12 jaar, misschien nog wel langer, heeft het geduurd, alvorens de nieuwe richting zich in een harer woordvoerders kon uitspreken, gelijk ds Aalders nu gedaan heeft. Mogelijk heeft Assen dat verhaast doch in het reeds vóór Assen geboren orgaan „Woord en Geest“ zouden zeker ter eeniger tijd de nu vernomen klanken even duidelijk te hooren zijn geweest. Vindt men het zoo kras, dat voor Kuyper en Bavinck nu reeds naar een plaats in de „Ahnengalerie“ wordt omgezien? Oeh, voor mannen als Van Schelven en Ferahout werd hier reeds vroeger door menschen, die thans in het H. V. voorafgaan, overigens met alle waardeering voor hun persoon, de toegang tot de „voorbijgegangene periode“ ontsloten — beste predikanten, maar ze raken uit den tijd. Dat zal dan ook in de dagen van Assen geweest zijn, zal men zeggen. Ach neen, lezer, dat was in... 1917.

Van de vloecst, die hier in „Zuid“ geleidelijk bij kleine hoeveelheden den menschen onder de hand ingespoten is, heeft ds Aalders thans zijn volgelingen een flinke teg in de keel gegoten en het is begrijpelijk, dat sommigen zich verslikten en er een hoestbui van kregen. Misschien wordt het een enkele te benauwd, maar overigens bedraagt dat wél. Er komt meer helderheid, ook voor het bewustzijn der tot de nieuwe groep behoorenden zelf, maar geen verandering in de overtuiging.

De biechtstoel of de pastoris.

Ds H. Bakker schrijft in het confess. weekbl. „De Gereformeerde Kerk“ over de Roomsche biecht. Hij wil er natuurlijk niet van weten, maar wil het goede element, dat erin ligt, erkend zien, en praktisch aanvaarden:

Het Roomsche misbruik mag ons, Protestanten, echter niet verblinden, het goede, den geestelijken bijstand, de zielkundige geneeskraft, die er in de biecht zitten kan, ongebruikt te laten liggen. En vooral niet, nu er zooveel nood in de kranke zielen onzer tijdgenooten geleden wordt. Temeer word ik in deze gedachte versterkt door het citaat van een Kopenhaagschen geneesheer, dat ik ergens aantof. Deze man schrijft op zijn manier: „Het is mij een raadsel geworden, waarom zooveel menschen in onze dagen naar den geneesheer gaan, vooral naar de zenuwartsen, met hun zieleleed in plaats van naar de predikanten. Het is alsof de geneesheeren de biechtvaarders van den modernen mensch geworden zijn. Moet hier niet iets veranderen? Is het geen fout, dat aan de opleiding onzer predikanten ontbreekt: onderwijs in zielzorg? Beste dominees en collega's, wij moeten de biecht in de Protestantsche Kerk terugkrijgen. Zielzorg zonder biecht is onmogelijk. Als zieke zielen naar den geneesheer gaan om op te biechten, dan is dat, omdat de dominees hun vak niet verstaan. Heeren predikanten, luisteren en luisteren en nog eens luisteren naar hetgeen de zielen te zeggen hebben, dat is begin en einde van de zielzorg.“ Om dat met een voorbeeld te illustreeren vertelt de geneesheer het volgende: „Er kwam tot mij een patiënt van Julland, die over hoofdpijn, hartkloppingen en andere soortgelijke onbegrijpelijkheid klaagde. De lichamelijke onderzoek wees niets abnormaals aan.

maar de ontlekking was in een één t denis op pijlijke werd ha in haar ger noot te spreke ben en g heeft zij te leggen thuis gek goede be gesproke in biecht

Ik gelo beurt, de zelf weet

Mag ik zen, dat m nesserlaan

De onde „on haar heid“. He Josephine Jonkvr. va merkwaa heid mee t als volgt g er iets v waardige A staan welk en zelfver hebben, on lijkheid te meer heoo zoct verh vrouwen in aanbevelen Butler op giseeren r doet aan c van deze v verhoogen

Ook dez handel voe A. J. C. t Graaf zeet stemming dient geb ons, gedee zelf. Hier zonden va tevens het achten w bl. 6; deze een uitdu veranderli dat is het karakter, j zelf geven lijk“. „En schepool, onderwerj offeren k aandoen doen“. Ja overigens

Dit des tenbuch l Het besch ling van kinderen voeding, in dezen terugkeet wonderlijk maar als de oorlo ken, en i boeiend i moeilijk i hun kind maar dit van de g dingsarbe nemend i zwakke p noegzaam tus als c

Prof. K en handl

eleurstelling niet als een ouwen. Wie eilheid kun-Is van God en. Wie gers dan Zyn buigen. Hoe te drukken, aarom geldt ielijk."

ift de heer

reformeerde Javineck ontlers instem en bovred, e het stuk in de pers n inderdaad artikel van er gegeven

n erkende per: en Baigh, Barth,

et door Da volledig is wel bij Die

ons door- die thans We twijfelen zijn artikel et hem door g-gedieteed zelfs in vele

niet. Men is vee jaar na onze kerken is gekomen ijk Ds Aal-ven; en dat hiteeten tot is van ,het ar in twee ich uit het dat zij alle

het artikel niet spreken ond 10 jaar ar 12 jaar, geduurd, al- arer woord- s na gedaan doch in het d en Geest"

omen klan- Vindt men ek nu reeds vordt onge en en Fern-nschen, die ns met alle ng tot de de predikan- dan ôök in nen zeggen

geleidelijk der de hndt volgefingee hat is be- en er een een enke'en hat wof, Er stzijn der tot r geen ver-

de pastorie. ss. weekbl. sche biecht. maar wil id zien, en

Protestanten, stellingen bij- er in de ligen. En ranke zielen ser word ik af van een ens aant of. is mij een en in onze al naar de ts van naar esheeren de h gewo den et geen fout, i outbreuk! e collega's. Kerk terug-rogelijk. Als om op te s hun vak ren en teis- en de zielen van de ziel- treeren ver- van tot mij in hartk op- hoden klaag- ommaals aan.

maar door voorzichtig uitvragen, kwam ik tot de ontdekking, dat de oorzaak harer klachten te vinden was in een geestelijke obsessie, een intiem zieloed. In één uur biechtte deze patiënt haar levensgeschiedenis op, welke haar reeds van haar prilste jeugd pijnlijke herinneringen bezorgd had. Op het oogenblik werd haar leven verbitterd door een ernstig conflict in haar huwelijk en in haar werk. Ik had haar vroeger nooit gezien en zal haar ook wel nooit meer te spreken krijgen, maar juist omdat ik haar vreemd ben en gewend menselijke klachten aan te hooren, heeft zij moed genoeg gehad hare ziel voor mij bloot te leggen en zij heeft er haat bij gevonden. Toen zij thuis gekomen was, schreef zij en dankte mij voor de goede behandeling, hoewel ik zelf bijna geen woord gesproken had. Heel de behandeling heeft eigenlijk in biechthooren bestaan."

Ik geloof, dat er bij de Roomschen minder gebeurt, dan men denkt, en bij ons meer, dan men zelf weet, in dezen. Maar bij geen van beide genoeg.

K. S.

ADRESWIJZIGING.

Mag ik correspondenten voor deze rubriek erop wijzen, dat met ingang van 19 Juni mijn adres is: Mathe- nesserlaan 456 a, Rotterdam?

K. S.

BOEKBESPREKING.

"Josephine Butler", door Jonkv. C. M. van Aech van Wijk.

De ondertitel van dit keurig uitgegeven boekje luidt: „en haar strijd tegen de gereguleerde onzedelijkheid". Het was 13 April honderd jaren geleden, dat Josephine Grey geboren werd, en deze gelegenheid heeft Jonkv. van Aech van Wijk aangegrepen iets van deze merkwuurde vrouw en haar strijd tegen de onzedelijkheid mee te deelen. Prof. James Stuart heeft haar leven als volgt gekarakteriseerd: „doordat zij geleefd heeft, is er iets veranderd in de wereld". Een merkwuurde vrouw! Men moet het boekje lezen, om te verstaan welk een moed en geloof en uithoudingsvermogen en zelfverloochening en liefde deze vrouw moet gehad hebben, om den strijd tegen de gereguleerde onzedelijkheid te voeren. Tevens wordt dan duidelijk, dat zij meer beoogde dan afschaffing der reglementeering; zij zocht verheffing van het zedelijk peil van mannen en vrouwen in het algemeen. Wij kunnen dit boekje hartelijk aanbevelen. Tegen sommige uitspraken van mevrouw Butler op bl. 69 hebben wij bezwaar; als zij gaat theologiseeren raakt ze wel eens het spoor bijster; doch dat doet aan onze hooge waardering voor den levensarbeid van deze voortreffelijke vrouw niets af. Drie portretten verhoogden de waarde van dit boekje.

"Josephine Butler en de ontwikkeling van het huwelijksideaal", door Mr A. de Graaf.

Ook deze brochure kwam uit bij de N. V. Alg. Boekhandel voor inw. en uitw. zending te 's-Gravenhage, dir. A. J. C. van Seters. In weinige bladzijden weet Mr de Graaf zeer veel goeds te zeggen, wat onze hartelijke instemming heeft en allerwege in onzen decadenten tijd dient gehoord te worden. Met moeite weerhouden wij ons, gedeelte na gedeelte af te schrijven. Doch men leze zelf. Hier is iemand aan het woord, die de nooden en zonden van dezen tijd kent en weet te bestraffen, doch tevens het eenige redmiddel weet aan te prijzen. Jammer achten wij de „theologische" inleiding, met name op bl. 6; deze raakt kant noch wal; wat moeten wij b.v. van een uitdrukking als deze denken: „De onbeweeglijke, onveranderlijke God schiep, schept altijd door het heelal, dat is het bestaande, de beweging. Zijn „Karakter", Zijn karakter van altijd-door-scheppen, van altijd-door-Zich-zelf geven, van altijd-door-liefhebben, dat is onveranderlijk". „En het ontvragen van het Koninkrijk is, dat het schepsel, zodra het zich aan den wil van den Schepper onderwerpt, nu zelf ook schepper wordt, d.i. zichzelf offeren kan, „dit verderfelijke moet onverderfelijkeheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijkeheid aandoen". Jammer, dat die inleidende bladzijden in deze overigens zoo nimmende brochure staan.

„De zware eisch", door Marie Woltersdorff.

Nijkerk — G. F. Callenbach.

Dit derde deel van de Chr. Bibliotheek van Callenbach hebben wij met zeer veel genoegen gelezen. Het beschrijft, tenminste in het tweede deel, de worsteling van een moeder op het zedingsveld, als zij haar kinderen naar Europa moet laten gaan voor hun opvoeding. Deze moeder bezwijkt dan ook aanvankelijk in dezen strijd; zij laat haar man alleen naar Indië terugkeeren, en blijft bij haar kinderen. Alles wordt wonderlijk geleid; zij keert van haar dwaalweg terug; maar als zij besloten is tot haar man te gaan, breekt de oorlog uit; haar man weet Duitschland te bereiken, en de scheiding is niet noodig meer. Het boek is boeiend geschreven. Ja, wij weten wel, dat het heel moeilijk is voor de zendingen en hun vrouwen, straks hun kinderen in het vaderland te moeten achterlaten; maar dit boek leidt in dezen strijd in, en doet een deel van de geweldige zichzelf opofferende liefde onzer zedingsarbeiders mee doorleven. Het dankt ons ook uitnemend door H. J. van der Mannik vertaald. Als een zwakke plek in het boek beschouwen wij het niet genoegzaam doen uitkomen van de heerlijkheid van Christus als den Middelaar der verzoening.

J. D. W.

Prof. Dr L. Knappert, „Godsdienstig Nederland".

N.V. Uitgevers-Maatschappij De Wachttorens, Haia ter Heide.

Prof. Knappert heeft zijn naam als historicus verdiend en handhaaft hem nog steeds met eere. In het hier

voor ons liggend vrij grote werk (228 blz.) blijkt de hoogleeraar ook nauwkeurig kennis te nemen van het godsdienstige, al of niet in kerkelijke bedding geleide, leven in Nederland. Achtereenvolgens worden behandeld (na een inleiding): Het Nederlandsch Israëlietisch kerkgenootschap; het Portugeesch Israëlietisch kerkgenootschap; het liberale Jodendom; het Zionisme; de R-Kath. kerk; het kerkgenootschap der oudbischoepelijke kerezy; de vrije kath. kerk; de Ned. Herv. kerk; de Waalsch Herv. kerk; de Engelsche en Schotsche gemeenten; de protestantische kerken in Ned. Oost- en West-Indië; de protestantische zending; de doopsgezinde broederschap; de evangelisch en de hersteld-evangelisch luthersche kerk; de Remonstrantische Broederschap; de Gereformeerde kerken; de chr. geref. kerk; de geref. gemeenten in Nederland; buitenlandsche gemeenten; de Vrije Gemeente; de Vrije Gemeente te 's-Gravenhage; de Duinordkerk; de zendingsgemeente te Doetinchem; kerkgenootschappen van vreemden oorsprong; apostolische gemeenten; Unie van Baptistengemeenten; de zevende-dags baptisten; de zevende-dags adventisten; de vergadering der geloovigen; halfkerkelijke vereenigingen; het Leger des Heils; Buitenkerkelijke Religie (spiritisme, theosofie, anthroposofie, astrologie, christian science). Vervolgens slotwoord, addenda, zakenregister.

Herhaaldelijk geeft dit boek hoofdstukken, die natuurlijkerwijze aan elke vluchtige poging tot controle mijnerzijds ontsnappen. Wel kan ik getuigen, dat ik geloof, dat de schrijver zoo objectief mogelijk heeft willen schrijven, al blijkt na kennisneming van wat hij b.v. over de Geref. Kerken schrijft, dat het ook voor den meest objectief onderzoekenden geest zeer moeilijk is, de kern te raken en te duiden van wat tot een heel andere denk- en geloofswereld behoort. Met name wat over de kwestie-Geelkerken gezegd wordt, is m.i. niet juist. Waarbij evenwel eerijkeidshalve moet erkend worden, dat de pers van dr Geelkerken den buitenstaander ook niet objectief voorlicht en dat men, om de clou van het proces-Geelkerken te vinden, men buiten haar officiële publicaties te gast moet gaan, en — tot na 1926 wachten moest.

De zending der Geref. Kerken komt er tamelijk mager af, al is ze ook krachtig en breed. De beschrijving van de organisatie van de kerkgeering der Geref. Kerken begint juist van den verkeerdsten kant en verzwijgt daarom haar beginsel waardoor zij zich onderscheidt van de collegialistische kerkgeering. Dat „zuiverheid van leer" het eerste is in een „christenmens" is toch niet de bewering van gereformeerden. Ook hier wordt weer vergeeten, dat het leerambt iets anders is dan het kerklidmaatschap en dat het in geding stellen van het eens nog niet beteekent de betwisting van het recht tot het laatste leer en leven worden trouwens anders onderscheiden dan in dit boek; en „onderscheiden" beteekent niet „scheiden". Ook in de typeering der Chr. Geref. Kerk tegenover de Geref. Kerken geeft de auteur een eigen keus uit tweeërlei opvatting, zonder het tweeërlei kerkrechtelijk standpunt objectief weer te geven. Merkwuurdig is de noot over invallende teksten van chr. geref. dommees (bl. 163). Dat Joh. de Heer een plaats krijgt in een noot onder den tekst, die de Geref. Gemeenten in Nederland (ds Kersten etc.) besprekt zal hem zelf wel verwonderen en onjuist schijnen. In dezen ben ik het met den heer De Heer dan wel eens.

Heel mooie hoofdstukken met rake typeering geeft de schrijver, als het de niet-orthodoxe groepen of kerkelijke gemeenschappen betreft. Maar voor de andere zal men het boek met reserve dienen te ontvangen. Dit is niet de schuld van den auteur, tenzij dan in die enkele gevallen, waarin officiële bronnen ongebruikt bleven, die toch wel toegankelijk waren. Ik geef evenwel toe, dat opmerkingen als deze haast in elk geval van soorgelijke onderneming zouden te „maken" zijn.

K. S.

Prof. Dr Gustav Aulén, „Ons Algemeen Christelijk Geloof". Geautoriseerde vertaling uit het Zweedsch, door J. Henzel.

Amsterdam — H. J. Paris, 1927.

De schrijver van dit werk is hoogleeraar te Lund, Zweden. Zijn werk bedoeft een zekere „dogmatiek" te geven.

De waarde van het werk is voor wie van de stroomingen dezer dagen kennis nemen wil, in zooverre groot, als het werk een bepaalden ontwikkelingsgang der theologie typeert en uit de resultaten de hedendaagsche Zweedsche theologie met haar „eigen cachet" doet kennen.

Overigens is het werk slechts in zooverre modern (ik bedoel, dat het reikt met de vraagstukken van dezen tijd) dat het de eigenaardige strijdvragen van den laatsten tijd kent, er mee rekent en een eigen geluid laat hooren op het tournooiveld van filosofen en nog eens filosofen en nog eens filosofen en psychologen en nog eens psychologen, om de aandacht te vragen voor de zachte stem, die daar zegt: ja, maar ik ben een theoloog; ik zou ook wel eens graag wat willen zeggen, mag ik?

Ja, er worden heel wat theologen tegenwoordig verslagen door de filosofen, al vooraf ze van wal steken, omdat ze spreken op conditie van den huisregel der filosofie, en der psychologie. Dat is veralgemenen, zelfs in een eigen tegensprekende rede.

Ook hier wordt de theologie van haar zelfstandigheid beroofd, om van haar souvereiniteit maar geheel en al te zwijgen. Exegetisch is het werk zwak; het uitgangspunt en de indeelingsmethode zijn precies andersom, dat wij zouden begeeren. En als geheel draait het werk rond in den viciëusen cirkel, waarin ieder gevangen wordt, die objectiviteit zoekt naar den subjectivistischen trant dezer dagen. In dit boek wordt veel van God gezegd en van Gods werk, maar het gebeurt „naar aanleiding van" mijn en uw en ons aller eigen dierbaar ik. En dat is een heel groot ongeluk, en het is eigenlijk ook heelmaal geen theologie; en men moest maar eens willen belijden, dat het dus ook geen „algemeen christelijk geloof" is, maar het geloof, nu ja, van een kring, van een groep, maar gelukkig nog niet van allen.

K. S.

Karl Holl, „Gesammelte Aufsätze zur Kirchengeschichte. II. Der Osten", I Halbband. Mohr — Tübingen, 1927.

Voorzichtig gebruikt, geeft dit werk fijn studiemateriaal, vrucht van scherpe bronnenstudie.

K. S.

Dr M. H. A. v. d. Valk, „De Olympische Spelen".

Rotterdam Zuid — Firma Groenendijk, Slaghekstr. 90—94, 1928.

Al wat dienen kan, om de georganiseerde krankzinnigheid van het olympisch geloof en getrap en gekijk en wat dies meer zij, op nuchtere wijze te belichten, moet ons welkom zijn. Men kan tegen de olympische nonsens op verkeerde manier zich verzetten, door te veroordeelen, wat niet te veroordeelen is, en te verzwaren, wat de eigenlijke bezwaren zijn. Dr v. d. Valk heeft aan dit euvel zich niet schuldig gemaakt. Misschien is er wat te veel historie in, althans als we letten op het doel van zijn brochure; want met historische ontleding en aanwijzingen van de geboorte der olympiades (gelukkig wijst de schrijver erop, dat dit woord niet van „den Olympus" afkomt) bereikt men niet veel onder wie tot nuchterheid moeten worden aangemaand. Maar over het algemeen geeft de auteur nuchtere, zakelijke opmerkingen; en het doet daarbij goed, op te merken, dat hij een goeden kijk heeft op den paulinischen tekst, welke zegt, dat de „lichamelijke oefening" tot weinig nut is. Hij heeft dien tekst beter begrepen en geïnterpreteerd dan prof. Visscher in de Tweede Kamer deed. Het boekje wijst op de evangelisatie, zoowel in het Amsterdamse Stadion als op de Rotterdamse Nieuwto. Dat lijkt ons minder gewenscht, als we aan de lezers denken, die de auteur zoekt en aan den titel der brochure. Overigens den auteur zeer veel dank.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Basland en Drachtster-Compagnie: W. v. d. Heide, cand. te Ferwerd.

Beekbergen: J. Estie, cand. te Zwartsluis.

Hasselt: H. Bouma te Dirksborn.

Bazerswoorde: H. W. H. v. Andel te St. Pancras.

Nieuweroord: H. R. Pel te Snawonde.

Rotterdam (als 2e miss. dienaar in de residentie Banjoemas (Java): J. A. C. Rullmann te Batavia.

Warflum: A. H. Piersma te Sleem.

Bedankt voor:

Hilversum (3e pred. pl.): Dr E. D. Kraan te Vlaardingen.

Liesseens: K. v. d. Meulen te Kommerzijl.

Intrede te:

Paesens: P. M. Veldhuizen, cand. Tekst Ps. 119:106a.

Afscheid van:

Roodeschol: U. Ubbens. Tekst Fil. 1:27.

Vries: J. de Koning. Tekst 1 Thess. 5:23 en 24.

Overleden:

9 Juni: H. Brouwer, pred. te Zuidchem, 63 jaar.

Beroepingswerk.

Dezer dagen zijn de leden van de Gereformeerde Kerk van Nieuwer-Amstel uit de wijken I en II in het Wijkgebouw der Gereformeerde Kerk aan het voorn. Loopveld bijeengekomen om de wenselijkheid onder de oogen te zien een 2en predikant te beroepen.

De vergadering was beoogd in verband met een schrijven van enkele broeders, waarbij er op aangedrongen werd zoo spoedig mogelijk daartoe te komen. De aanwezigen waren van meening, dat eerst met lijsten moest worden rondgegaan, teneinde een verhooging der bijdragen te verkrijgen, alvorens tot het beroepen van een 2en predikant kan worden overgegaan.

Candidaten tot den H. Dienst.

De classis Gouda heeft praeparatoir onderzocht den heer G. Bouwmeester, Theol. cand. te Schoonhoven en hem met alg. stemmen beroepbaar gesteld in de Geref. Kerken in Nederland.

Cand. Bouwmeester zal gaarne de Geref. Kerken des Zondags dienen en een eventueel beroep in overweging nemen. Adres: Wal 18.

Cand. J. Wistern, Mirebroederstraat 13 te Utrecht, neemt gaarne een beroep uit de Geref. Kerken in overweging.

Cand. Joh. Booy, te Hoogeveen, zal thans gaarne een eventueel beroep uit de Geref. Kerken in overweging nemen. Adres: Schutstreek 300.

Javaansche predikanten.

De Javaansche Gemeenten Keboemen en Pamrian, beoogd door de Zending van de Geref. Kerken in Frisland, hebben een beroep uitgezonden op den Javaanschen leeraar Soesena.

Het gebed in de consistorie.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk Den Haag-West heeft besloten om het gebed in de consistorie, voor den dienst des Woords, te doen in den kleinen kring van de beide onderlingen van dienst en den predikant.

Wereldbond der Kerken.

Van 24 tot 30 Aug. wordt te Praag een internationale conferentie gehouden van den Wereldbond der Kerken.

Een Slowaaksche Geref. Kerk.

Onder de Gereformeerden in het vroeger Hongaarsche comitaat Zemplén behooren circa 9000 Slowaken. Zij zullen thans een afzonderlijke Slowaaksche Geref. Kerk vormen. Tot dusver behoorden zij tot de Hongaarsche Geref. Kerk.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND".

Beroepen te:

Oosterend (Texel): J. J. Buskes te Amsterdam-Zuid.

Bedankt voor:

Middelburg: S. P. Vermeer te Nijmegen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Alphen a. d. Rijn: G. Salomons te Amerstfoort.

Bedankt voor:

Haarlem (2e pred. pl.): H. Bismia te Groningen.

Sneek: C. S. v. d. Ven te Arnhem.